

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR
DE NEDERL. ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING

No. 215.

Deel IX.

1 Mei 1937.

Adres der Redactie (tijdelijk) :
F. T. VALCK LUCASSEN, „'t Molenblick", VORDEN.

INHOUD : C. Willemse : Eenige Acridiodes uit Bandoeng (Java) en Omgeving, met opmerkingen over eenige soorten (Orthoptera). — B. J. Lempke : *Danaus plexippus* L. en *Pararge achine* Scop. — A. J. Besseling : Nederlandsche Hydrachnidae. Genera *Feltria* en *Kongsbergia*. — F. T. Valck Lucassen : Deux Synonymies. (Scarabaeidae : Cetoniinae). — H. Coldewey : Vlinders, in Duitschland waargenomen niet ver van de Limburgsche grens. — G. Kruseman Jr. : Over eene vlucht van *Lipoptema cervi* L.

Eenige Acridiodes uit Bandoeng (Java) en Omgeving, met opmerkingen over eenige soorten (Orthoptera).

Door vriendelijke bemiddeling van den Heer E. Jacobson kreeg ik de beschikking over een, met zorgvuldigheid verzamelde, collectie Acridiodes uit Bandoeng (750 m.) en omgeving. De Heer Jacobson had bij al deze exemplaren notities gemaakt omtrent kleur en kleurvariaties in vivo, hetgeen juist daarom van belang was, doordat de kleuren bij het drogen en bewaren van deze insecten gewoonlijk sterk veranderen, waardoor foutieve kleurbeschrijvingen niet hebben kunnen uitblijven.

Aan de hand van deze gegevens volgt nu een overzicht der soorten. Ik maak van deze gelegenheid tevens gebruik den Heer Jacobson nogmaals te danken voor deze belangrijke verzameling, die hij welwillend voor mijn collectie afstond. Zij bestaat uit 549 exemplaren, vertegenwoordigende 22 soorten.

Fam. Tryxalinae. *Acrida turrita* Linn.

Algemeen voorkomend in de omstreken van Bandoeng. De ♂♂ zijn effen groen of bruin gekleurd. De meest voorkomende kleur bij de ♀♀ is groen, maar daarnaast werden ook eenige exemplaren verzameld, die lichtbruin en donkerbruin gestreept waren en waarbij in het midden van den

MAY 13 1937

voorvleugel een donkerbruine langsstreep voorkwam met eenige helder witgele vlekken. In vivo zijn bij de groene exemplaren en bij de larven sprieten, pooten en soms de zijkielen van het halsschild, de langsaderen van den voorvleugel en tevens het achterlijf van boven purperkleurig.

Aiolopus tamulus Fabr.

Deze in het Indo-Maleische gebied overal voorkomende soort, werd in Bandoeng eveneens verzameld. Naar het schijnt komen de ♂♂ minder talrijk voor dan de ♀♀. De soort is in vivo zeer kenbaar aan de groene zijstreep langs de V. radialis van den voorvleugel.

Phlaeoba rustica Stål.

De collectie bevat vele exemplaren uit Bandoeng en uit de Preanger (G. Papandajan, G. Tjikorai, G. Tangkoeban) alle Oct. 1934.

Deze soort was tot nu toe alleen bekend van Java (Batavia, Buitenzorg, Tjibodas, Soekaboemi, Salatiga, Bandoeng, Preanger, Semarang, Pengalengan, Palaboehan-Ratoe, Idjen, G. Pantjar, Tengger geb.), maar is mij thans ook bekend van het eiland Bali (Batoeriti).

Fam. **Oedipodinae**.

Trilophidia annulata Thunb.

Deze soort is algemeen in de omstreken van Bandoeng en op de Goen. Tjikorai in de nabijheid van bosschen.

Trilophidia cristella Stål.

In gemeenschap met de vorige soort.

Heteropternis respondens Walker.

Eveneens een algemeen voorkomende soort. Op de Goen. Tjikorai in de nabijheid van bosschen.

Pternoscirta caliginosa de Haan.

Drie ♀♀ werden gevonden op de Goen. Tjikorai in de nabijheid van bosschen, October 1934.

Locusta migratoria phase *migratoria* Linn.

Bandoeng, 1 ♂, 1 ♀, Jan. 1935.

Gastrimargus marmoratus Thunb.

De verzameling bevat 13 ♂♂ en 18 ♀♀, alle van Bandoeng, terwijl onder dit materiaal eenige afwijkende exemplaren werden gevonden. Aan de hand van dit materiaal en het overige mijner collectie van verschillende vindplaatsen, heb ik een onderzoek ingesteld naar de bij deze soort voorkomende variabiliteit in den vorm der achterdij.

In zijn monographie over het genus *Gastrimargus*¹⁾ beschreef Sjöstedt op pag. 38 naar twee ♀♀ *G. pusillus* en *G. parvulus*, waarvan de typen zich in mijn collectie bevinden. Bij nader onderzoek blijkt dat deze twee soorten synoniem zijn (de door Sjöstedt aangegeven verschillen zijn van geen specifieke waarde), terwijl onder het materiaal van Bandoeng de boven vermelde afwijkende exemplaren volkomen overeenkomen met *pusillus*.

Bij het nameten van de lengte van halsschild, voorvleugel en achterdij, — deelen, die bij de droge conservatie hun oorspronkelijke lengte behouden — bleek het volgende.

Bij *pusillus*, die ik voor een subspecies houd van *marmoratus*, zijn vorm en lengte der achterdij duidelijk verschillend van het type. De achterdij bij *marmoratus* is lang en slank, terwijl zij bij de subsp. *pusillus* kort en dik is. Dit verschil is zeer duidelijk uitgesproken bij het ♀, veel minder bij het ♂. Aan de hand van het aanwezige materiaal heb ik de volgende maten kunnen vaststellen.

marmoratus-marmoratus.

	♂ ♂	♀ ♀
Totaal onderzocht	48	61 ...
Lengte van het halsschild		
maximum	9 mm.	13 mm.
minimum	6,5 mm.	9,5 mm.
gemiddeld	7,75 mm.	11,25 mm.
Lengte van den voorvleugel		
maximum	33 mm.	49 mm.
minimum	23 mm.	35,5 mm.
gemiddeld	28 mm.	41,75 mm.
Lengte van de achterdij		
maximum	29,5 mm. ²⁾	30,5 mm.
minimum	15 mm.	22 mm.
gemiddeld	22,25 mm.	26,25 mm.

marmoratus-pusillus.

	♂ ♂	♀ ♀
Totaal onderzocht	3	7
Lengte van het halsschild		
maximum	6,5 mm.	8 mm.
minimum	5,5 mm.	7,5 mm.
gemiddeld	6 mm.	7,75 mm.
Lengte van den voorvleugel		
maximum	24,5 mm.	33,5 mm.
minimum	22,5 mm.	31,5 mm.
gemiddeld	23,5 mm.	32,5 mm.

¹⁾ Y. Sjöstedt, Monographie der Gattung *Gastrimargus* Sauss. Kungl. Svensk. Vet. Akad. Handl., ser. III, Bd. 6, no I, 1928.

²⁾ Dit cijfer betreft een eenigszins abnormaal exemplaar uit Borneo (Barabei). Laat men dit exemplaar buiten beschouwing dan krijgt men een maximum van 22 mm, en een gemiddelde van 18,5 mm.

Lengte van de achterdij

maximum	14,5	mm.	19,5	mm.
minimum	13,5	mm.	13,5	mm.
gemiddeld	13	mm.	16,5	mm.

De subspecies *pusillus* is mij thans bekend van de volgende vindplaatsen (Goen. Mermaboe, Bandoeng, Semarang) en het eiland Karimon-Djawa. Een overgangsvorm is mij bekend van Bandoeng en Soekaboemi.

Ter onderscheiding van de in Nederlandsch-Indië voorkomende *Gastrimargus*-soorten diene de volgende tabel.

1. Achtervleugel met complete of bijna complete donkeren dwarsband, basale deel geel of geelachtig 2
Achtervleugel alleen langs den achterrand in het anale deel iets berookt, basale deel lichtblauw. (Poeloe Samoe bij Timor, Timor) *subfasciatus* de Haan.
2. Achterdij langgestrekt. Area infero-interna der achterdij rood. Middenkiel van het halsschild door de dwarsgroef doorsneden. Dwarsband van den achtervleugel steeds compleet. (Japan, China, Z.O. Azië, Voor-Indië Malacca, Maleische Archipel) *marmoratus-marmoratus* Thunb.
Achterdij kort, meer gedrongen, dikker 3
3. Middenkiel van het halsschild door de dwarsgroef niet doorsneden 4
Middenkiel van het halsschild door de dwarsgroef wel doorsneden 5
4. Area infero-interna der achterdij rood. De area interna rood met bruinachtige vlek in het basale deel. Achterscheen rood zonder gelen basaalring. Dwarsband van den achtervleugel naar voren onderbroken en smaller. Kop normaal. (Lombok). *lombokensis* Sjöstedt.
Area infero-interna der achterdij blauwgroen, behalve de carina inferior. De area interna blauwgroen met gele vlek in het midden en aan den top. Achterscheen rood met gelen basalen ring. Dwarsband van den achtervleugel goed ontwikkeld. Kop dik. (Sumatra).
..... *grossiceps* Sjöstedt.
5. Dwarsband van den achtervleugel compleet. Area infero-interna der achterdij geelgroen of geelbruin. Achterscheen met een complete en duidelijken gelen basalen ring. (Java, Karimon-Djawa). ... *marmoratus-pusillus* Sjöstedt.
Dwarsband van den achtervleugel incompleet. Area infero-interna der achterdij helrood. Achterscheen met een incompleeten of onduidelijken gelen basalen ring. (Flores, Soemba eil.) *florensis* Sjöstedt.

Fam. *Pyrgomorphinae*.

Atractomorpha crenulata Fabr.

Vele exemplaren uit Bandoeng en van de Goen. Tjikorai (900 M.) en Goen. Papandajan (1300 M.) Bij sommige

exemplaren heeft de groene grondkleur een, aanduiding van een blauwgroen marmer. Bij de ♀ ♀ komen ook donkerbruin gekleurde exemplaren voor.

Atractomorpha psittacina de Haan.

Vele exemplaren uit Bandoeng. In vivo is de kleur groen of licht of donkerbruin.

Aularches punctatus Drury.

Een mannelijke larve, Bandoeng, Jan, 35. Volgens Dr. van der Pijl zou in sommige tijden van het jaar deze soort zeer algemeen zijn.

Fam. **Catantopinae.**

Quilta mitrata Stål.

De verzameling omvat 19 ♂ ♂ en 9 ♀ ♀, alle uit Bandoeng, Oct. 1934, Jan. 1935. Van het genus *Quilta* zijn twee soorten bekend. *Quilta mitrata*, het genotype, werd beschreven van het Keeling of Cocos eiland in den Indischen Oceaan, de andere soort *Q. oryzae* door Uvarov van Klong-Rang Sit, Bangkok, Siam. Een cotype van *mitrata* heb ik, dank zij de welwillendheid van Prof. Y. Sjöstedt, kunnen onderzoeken en vergelijken met dit materiaal en kan ik geen noemenswaardig verschil vinden.

Onder het materiaal komt een ♀ voor (Bandoeng Jan. 1935), dat afwijkt van de andere en overeenkomt met twee ♀ ♀, die ik bezit van Soekaboemi. Deze exemplaren verschillen vooreerst in de meerdere lichaamslengte (27,5—29,5), maar in hoofdzaak in vorm en lengte van voorvleugel en achterdij. De voorvleugel reikt ver voorbij den top van de achterdij, de achterdij zelf is lang en slank en verschilt in vorm zeer duidelijk van die van alle overige ♀ ♀ der collectie, waarbij de achterdij merkbaar korter en dikker is. Of hier een nieuwe soort aanwezig is, durf ik niet te beslissen aangezien ik slechts over drie ♀ ♀ en geen enkel ♂ beschik. De maten van halsschild, voorvleugel en achterdij bij de exemplaren, die ik heb kunnen onderzoeken, zijn als volgt.

Lengte van het pronotum

	♂ ♂	♀ ♀
maximum	5 mm.	7 mm.
minimum	4,2 mm.	5 mm.
gemiddeld	4,6 mm.	6 mm.

Lengte van den voorvleugel

maximum	18,5 mm.	21 mm.
minimum	17 mm.	18 mm.
gemiddeld	17,75 mm.	19,50 mm.

Lengte van de achterdij

maximum	13 mm.	14 mm.
minimum	11 mm.	12,5 mm.
gemiddeld	12 mm.	13,25 mm.

De overeenkomstige cijfers bij de afwijkende ♀♀ van Bandoeng en Soekaboemi zijn als volgt: pronotum max. 7 mm., mim. 6 mm., gemiddeld 6,5 mm., voorvleugel max. 26 mm., mim. 24,5 mm., gemiddeld 25,25 mm., achterdij max. 16,5 mm., mim. 15,5 mm., gemiddeld 16 mm.

Deze soort is mij van Java bekend van Bandoeng, Soekaboemi en den vulkaan Gede.

***Oxya chinensis* Thunberg.**

Algemeen in de omstreken van Bandoeng. Komt in groene en bruine exemplaren voor.

***Chitaura lucida* Krauss.**

Verschillende exemplaren uit Bandoeng, van de G. Tankoeban Prahoe 1500 m., en Poentjak 1400 m. W. Java. De smalle longitudinale langsstrepen zijn in vivo groenachtig goud en zilverbrons van kleur.

***Gesonia mundata* Walker.**

Hiervan bevatte de verzameling een 8-tal exemplaren, alle uit Bandoeng.

***Caryanda spuria* Stål.**

Eenige exemplaren uit Bandoeng, Radjamandala (W. Java), en de G. Tankoeban Prahoe (1500 m.).

***Coptacra foedata* Serv.**

Een zestal exemplaren van de G. Tjikorai (900 m.) Oct., in de nabijheid van bosschen.

***Bibracte deminuta* Br. v. W.**

De verzameling omvat een ♂ larve van de G. Tjikorai en een ♀ van de G. Tangkoeban Prahoe 1500 m., W. Java.

***Bibracte maculata* Br. v. W.**

Een ♂ van Radjamandala, W. Java, 335 m., Juni 1935.

***Catantops angustifrons* Walker.**

Bandoeng, 1 ♂, 13 ♀♀, in de maanden Oct. en Nov.

***Valanga nigricornis-melanocornis* Serv.**

Zestien exemplaren van Bandoeng. De kleur varieert van groen tot bruin, de vlekken op den voorvleugel zijn soms duidelijk, soms maar zeer weinig aangeduid.

C. WILLEMSE.

***Danaus plexippus* L. en *Pararge achine* Scop.**

De heer B e n t i n c k heeft (ante, p. 306—307) enkele aanmerkingen gemaakt op mijn handelwijze, om beide bovengenoemde soorten in den Vlindercatalogus op te nemen. „De